

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону

Международная стратегия экономического развития региона

International Strategy of Region Economic Development

Матеріали
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, Україна, 3–5 вересня 2013 року)

Суми
Сумський державний університет
2013

and sports.

“Yaroslavna” euroregion comprises of Kursk region (Russia) and Sumy region (Ukraine). Paragraph 1 of Article 2 of euroregion creation treaty indicates that the purpose of “Yaroslavna” is promotion of social and economic development and cooperation in science and culture of neighboring regions.

Therefore, one of the main ways of transition to sustainable development would be cooperation of neighboring regions which are in need of such interaction and coordination.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОЕКОСИСТЕМ З МЕТОЮ МІНІМІЗАЦІЇ ЗАБРУДНЕННЯ ЗЕМЕЛЬ

Біньковська О. В., Тютюнник Г. О.

*Інститут проблем ринку та економіко-екологічних
досліджень НАН України, Україна*

Сучасний стан й характер господарського використання територіально-земельного ресурсу залежать від складу (категорії) земель, розподілу між землекористувачами і функціональної ролі території. Наявність у земельному фонді угідь із родючими ґрунтами, висока щільність населення, підпорядкованість у розвитку економіки та розміщенні продуктивних сил обумовили надзвичайно високий рівень використання більш як 90% території країни. Цю ситуацію посилює нерациональне використання земельного фонду, що зумовлює значну катастрофічність екологічної ситуації деяких регіонів, різке зниження родючості ґрунтів, їхнє руйнування через бурхливий розвиток ерозії та пересушення. При цьому, як свідчить практика, найуразливішими виявилися чорноземні ґрунти, щорічні втрати якого сягають близько 600 млн. т, у тому числі понад 20 млн. т гумусу [1]. Понад 10% втрат гумусу припадає на Харківську область, дуже високий цей показник у Дніпропетровській, Запорізькій, Одеській і Вінницькій областях. Втрати гумусу від ерозії становлять 0,8 млн. т за рік. За оцінками фахівців лише загальні щорічні збитки від ерозії ґрунтів перевищують 5 млрд. дол, а втрати чистого прибутку наближаються до 3 млрд.

Незважаючи на систематичне застосування органічних і мінеральних добрив, хімічних меліорантів (за офіційними даними на кінець 80-х – початок 90-х років господарства України щорічно вносили 8,6 т/га органічних добрив і 140–150 кг/га азоту, фосфору та калію) екологічний стан ґрунтів все ж таки погіршується. При цьому щороку проводили вапнування на площі близько 1,4 млн. га із внесенням 4–4,5 т/га меліорантів і гіпсування на площі – 300 тис. га з використанням 4,4 т/га фосфогіпсу. Все це забезпечувало зменшення дефіциту балансу гумусу й урівноваження балансу азоту, фосфору та калію [1].

Прогресуюче погіршення якісного стану земель створює реальну загрозу кризи виробництва сільськогосподарської продукції та високоефективного використання родючості земельно-ресурсного

потенціалу. Крім того, суттєво погіршує ситуацію наслідки Чорнобильської (1986 р.) катастрофи. Безпосередньо 30-кілометровою зоною виведено з використання 58 тис. га земель і 123 тис. га сільськогосподарських угідь (в тому числі 65 тис. га ріллі), які знаходяться за її межами, із щільністю забруднення понад 15 Кі/км².

За офіційними даними аварія призвела до забруднення більше 145 тис. кв. км території України, Білорусі та Російської Федерації, щільність забруднення радіонуклідами 137-Cs і 90-Sr якої перевищує 37 кБк/кв.м.

Під радіоактивно забрудненими землями розуміються такі, які потребують проведення заходів радіаційного захисту та інших спеціальних втручань, спрямованих на обмеження додаткового опромінення, зумовленого Чорнобильською катастрофою, та забезпечення нормальної господарської діяльності.

Україна ще на півшляху до обробітку радіоактивно забруднених територій, хоча в світі існують позитивні приклади вирішення цієї проблеми. Так, Білорусь ввела в господарський обіг третину заражених радіацією земель, але тільки після відповідних програм дезактивації. За попередніми підрахунками, до 50% заражених земель зони відчуження з 260 000 га можна використовувати для вирощування енергетичних культур. Це, в свою чергу, могло б забезпечити 200МВт електроенергії, що дасть енергозабезпечення 400 тисячам домогосподарств або в розрізі комбінованого виробництва електроенергії та тепла, обсяг якого порівнюється з генерацією одного блоку невеликої атомної електростанції (500МВ).

Слід констатувати, що до цього часу не ведеться моніторинг соціально-екологічних наслідків Чорнобильської катастрофи в національному вимірі. Це обумовлює необхідність активізації міждисциплінарних еколого-економічних досліджень, які ще до цього часу, на жаль, ще системно не проводяться.

Між тим, оцінка еколого-економічного ризику є достатньо відчутною та може слугувати комплексним мірилом та орієнтиром розробки спеціалізованих програмних заходів.

В зв'язку з вищезазначеним, пропонується розглянути можливість розробки Національного плану дій з оздоровлення та реабілітації території Чорнобильської зони, в основі якого повинні лежати такі заходи по проведенню комплексної реабілітаційної політики стосовно оздоровлення радіаційно забруднених земель.

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.nauu.kiev.ua/book/Roz_1/Gl_1_6/Gl_1_6.html